

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและเขตจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ปีงบประมาณ 2560 จำนวน 13,580 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ปีงบประมาณ 2560 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเทียบกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607 - 610) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้เขตจังหวัดเป็นชั้นในการแบ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 375 คน ประกอบด้วย บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 159 คน จังหวัดระยอง จำนวน 131 คน จังหวัดตราด จำนวน 85 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด มีจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงนายกเทศมนตรีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด และกำหนดวันรับคืนแบบสอบถาม

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการคำนวณค่าทางสถิติดังกล่าว โดยอาศัยการคำนวณจากโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน ดังนี้

3. เปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยการทดสอบค่าที (t-test)

4. เปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามเขตจังหวัด ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และหากพบความแตกต่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ้ (Scheffe') และนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

5. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำในรูปตารางประกอบบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานน้อย จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมาก จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และบุคลากรส่วนใหญ่ ปฏิบัติงานในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 ปฏิบัติงานในเขตจังหวัดระยอง จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.93 และเขตจังหวัดตราด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 22.67

2. บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงบประมาณ

3. การเปรียบเทียบบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และเขตจังหวัดมีดังนี้

3.1 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราดจำแนกตามเขตจังหวัด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ดังต่อไปนี้

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์

และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ. 2549 : 3 - 4) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจรงค์ แสงสุกวาว (2551 : 168) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานการศึกษาโรงเรียน สังกัดเทศบาลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของตะวัน พันธุ์ชูศรี (2552 : 93) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. ทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดแนวนโยบายในการจัดการศึกษาในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงตามความต้องการของประชาชน และแบ่งกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความพร้อมสูง กลุ่มที่มีความพร้อมปานกลาง และกลุ่มที่มีความพร้อมต่ำ โดยใช้งบประมาณและสถานการณ์คลังเป็นตัวแบ่งกลุ่ม และจะต้องพิจารณาจากความต้องการและข้อคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น เป็นหลักสำคัญ รวมถึงประสบการณ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัด หรือมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ตัวชี้วัดคือ ระยะเวลาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหรือมีส่วนร่วมหรือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา ผลการจัดการศึกษา ความร่วมมือของชุมชนการกำหนดแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ซึ่งจะเห็นว่าในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลายปัจจัยในการพิจารณาการจัดการศึกษา มิใช่แค่ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน (สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น. 2552 : 26 - 27) รวมถึงแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านความพร้อม และศักยภาพ ซึ่งมีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการโดยมีกฎหมายและระเบียบรองรับรูปแบบการแสดงออกโดยจิตสำนึกของการรับผิดชอบต่อชุมชนในลักษณะต่าง ๆ ตามเงื่อนไขของแต่ละท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพย์สินอื่น ๆ รวมทั้งการเสนอแนะ แนะนำ และร่วมพัฒนาการศึกษา จึงเป็นแนวทางที่สามารถบริหารการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการ ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีและทั่วถึงซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว (กาญจนา วัฒนสุนทร. 2556 : 165) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดร บัวสูง (2550 : 52) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอตาพระยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอตาพระยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอตาพระยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา เหนี่ยวพิพัฒน์ (2552 : 87) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราดจำแนกตามเขตจังหวัด โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ

ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น โดยให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยยึดหลักคือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน และสถาบันสังคมอื่น เพื่อให้สอดคล้องกับแต่ละพื้นที่ซึ่งจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด มีความต้องการที่แตกต่างกัน มีอาชีพ มีพื้นฐานในชุมชนที่ไม่เหมือน (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ. 2549 : 3 - 4) สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา ธิมาชัย (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาด โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำแนกตามสภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชตา แดงสุวรรณ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยองจันทบุรีและตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดระยองจันทบุรีและตราดจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรคำนึงถึงการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงบประมาณ โดยให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ
2. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมสนับสนุนการบริหารวิชาการ โดยให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
3. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมสนับสนุนการบริหารทั่วไป โดยให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษา
4. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริมสนับสนุนการบริหารงานบุคคล โดยให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด
2. ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอื่น ๆ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี